

Térey János: Káli holtak

(részlet)

VISSZAJÖTTÜNK a stábbal a Balatonra, de csupán egyetlen napra. Borombovics meséli út közben: az a hírem a szakmában, hogy egyeztetetlen vagyok, a művészeti titkárok rémálma, akinek ügynöke sincs, mégis olyan a naptára, mint egy átyuggatott lólap. Nem igaz, mert lám, ma is ráérek, másfél napom egyfolytában szabad! Ráadásul szombat-vasárnap, számomra előadás nélkül (a többieknek a *Woyzeck* utolsó előtti próbahete). Apás hétvégénk pedig múlt héten volt, esélyem sem lett volna, hogy Esztertől elhozhassem Renátát.

A Szent György-hegyi kápolnánál forgatunk, és a jelenet atmoszférájához késő ősz kell. Isten háza a hegyoldalban áll, a szőlők háta mögött, a bazaltorgonák tövében. Nincs egyedül. Két aprócska, présházra emlékeztető, összedőlni készülő épület tartozik hozzá a lejtőn. EMMAUS és REMETELAK, ennyi olvasható a házikók homlokzatán, a harmadik pedig névtelen. Szerényen bújnak a sziklák alá. Ám a szürkére kopott kápolna egyáltalán nem parányi, a környező falvakból is jól látni a tornyát. Büszkén sütkérezik a fakó, délutáni fényben. A drótkerítés viszont barátságtalanul hat, ráadásul ennek is van felirata: MAGÁNTERÜLET.

„Nyugi, minékünk van engedélyünk. Meséltem, Alexkém? Lajos atya inspirált, amikor a saját balatoni házamat építettem – vallotta be a rendezőm, Borombovics, amikor októberben, Pesten az Úri Muriba hívott sörözni. – Hallottál róla?”

„Nem az a pap, aki kivonult a kommunizusból, és egy szál maga kezdett templomot építeni a semmiben?”

„De, csak nem a semmiben. A Szent György-hegyen lett remete.”

„Bizarr – mondtam mosolyogva. Ennyit azért megengedhetek magamnak. – Mondjuk, Hamvas után ezt is gondolhattam volna. Ez nagyon te vagy. A jachtodban merengve pont egy remete ihlet meg téged!”

„A helyvadászom tíz éve találta ezt a kápolnát, és kiemelten javasolta. Először a közelébe költöztem. Aztán kitaláltam, mit forgatnék benne.”

Valóban, most, hogy karnyújtásnyi közelségben látom, mintha Borombovics uradalmának szomorú fordítottja lenne ez a remetefészek. Annyi a különbség, hogy ezt a pusztát két kezével húzta föl valaki, nem az alvállalkozók dübörögtek föl a betonkeverőkkel meg a dömpereikkel. Meg az, hogy mára minden részlete egyformán lepusztult, némelyik szinte egyenlő a földdel.

Minden rémmozi kötelező kelléke, a magányos, elhanyagolt rom. Kézenfekvő volt, hogy jövünk és forgatunk; azonban Borombovics úgy látta, ide ősszel kell jönni, és ebből nem engedett.

„Ez a színhely ilyenkor él igazán – ecsetelte a rendezőm az Úri Muri teraszán. – Illetve úgy mondanám, ilyenkor igazán halott. Szépen halott. A temetői hangulathoz kell a november. Kell a hegyre valaki, akinek titka van, és nem is egy.”

„Tényleg hátborzongató hely.”

„Alexkém, figyelj ide. Te, amikor fölballagsz hozzá, kétségbe leszel esve. Tanácsot kérni jöttél. Akkora a baj, hogy téged, Botondot menesztett küldöttségbe a falu”, fűzte hozzá.

„Világos”, vágtam rá.

Most meg itt vagyunk, kiszállok a gyártásvezető autójából. Éppen olyan fekete kedv kell ide, amilyen most az enyém. Tőlem függetlenül is megváltozott minden. Egész más a hangulat a forgatáson, mint nyáron volt. Akkor némi bizonytalanság jellemzett mindenkit; egyúttal azonban kicsattanó optimizmus is a sorozat lehetőségeit illetően. Most kölcsönös gyanakvás, noszogató türelmetlenség, ború az arcokon. Olyanok vagyunk, mint akik penzumot teljesítenek. És nincs rosszabb, mint házi feladatként végezni ugyanazt, amit egy darabig igazán szeretted csinálni.

Növényi kicsit megint bekormozza az arcomat a pamacsával. A mozgó stábbüfében Réka átlósan bordázott, szürke, kapucnis túradzsekit ad rám. Lejárjuk a helyszínt, mindhárom düledező épületet az elbozótosodott kertben, mielőtt élesben elkezdenénk. A partnerem még nincs itt. Lajos atyát a Katona József Színház nagy öregje, Nábrády Miklós alakítja. Ő volt a beszédtechnika-tanárom a színművészetin. Vele kétszer is végig tudtuk próbálni ezt a jelenetet egy pesti irodában, jól ment. Az operatőrt és a világosítót most látom először, Borombovics nyár óta lecserélte mindkettőt, ami nem jó jel; de azt mondja, kényszerű döntés volt, Szecsődi túl keresett lett. Nem bánom, hiszen nemigen bírtuk egymást.

Az égbolt a lenyugvó naptól vörös. Mire a Balaton villódzó tükréről átsiklik a tekintetem a tapolcai medencére, lilás szürkéségbe burkolózik a táj. Csapó. Biciklivel megindulok a lejtős, erdei úton fölfelé. „Megoldjuk, hogy amikor jössz, szemben füstöljön a Badacsony, mintha sok millió év után ki akarna törni. Te meghökkenve fogod nézni”, súgta nemrég a fülembé Géza. Majd úgy vágják össze a jelenetet, magyarázta, hogy szemtelen seregélycsapat is körözzön a Badacsony fölött. Hiába durrognak a karbidágyúk, újra meg újra lecsap a raj. Tömérek szőlőtolvaj jár ide, ezeket statiszták alakítják. A seregélyek megszokták a madárijesztőt is, sőt úgy látom, hogy a kalapjára szállnak pihenni. A szomszéd hegy valóban füstöl. Balról kökereszt, mögötte bújik a kápolna. Zászlórudat látok mellette, amelyen hazai trikolór leng. Kicsit szakadt és elkoszolódott a vászon, vadul tépázza a balatoni szél. Odatámasztom a kerékpárt a drótkerítéshez, és megrázom a csengőt.

Nyikorognak a spaletták. Fügöny lebben, ajtó nyílik. Egyenes tartású, magas homlokú öregember jön elém.

Lajos atya fehér, nyakig gombolt reverendát, széles, szürke övet visel. Dorong a kezében, de nem fenyegetően tartja, csak mintegy eligazításul: „*Erre, erre!*”

Halvány mosoly fut át az arcán, amikor kezet ad, de tetőtől talpig méreget is azért. Leengedem a kapucnimat a vállamra.

„*Dicsértessék a Jézus Krisztus*”, mormolom. Nincs sok szövegem, neki annál inkább, mert bár én várnék tőle tanácsot, elsősorban ő kérdezzet és mesél.

„*Mindörökké, ámen*”, vágja rá. Nábrádynak nem nagyon kell mímelnie a bizalmatlanságot. A Nemzet Színésze civilben nyílt ember, de eleve ilyen kemény és szúrós a tekintete. Küzdelmekkel szabdalt, töprengésektől erezett emberi arc, igazi öreg színészpofa. Szemrebbenés nélkül elnézegeti, ahogy a metsző szélben vacogok.

„*Útmutatásért jöttem, atyám.*”

Annyi tisztelet mégis munkál Borombovicsban, hogy Lajos atyát mégsem aszalódó, hártásodó bőrü aggastyánként mintázta meg – bár fontolgatta ezt a lehetőséget is –, hanem egy mindennap a munkapad fölé hajoló, energikus ember képét ajándékozta neki.

Fél lépést közelíték a paphoz, ő hátrál, tartani akarja a távolságot.

„*Kicsoda maga, zarándok?*”

„*Majdnem. Varga Botond. Ornitológus vagyok Köveskálon.* – Nagyon értetlenül néz rám, úgyhogy hozzáteszem: – *Ha úgy tetszik, madártani kutató.*”

„*Tudom, mi az a madarász* – morogja. Tovább méricskél. – *Pesti?*”

„*Ott születtem, de már tíz éve itt élek.*”

„*Két mondatából világos volt, hogy bebíró. Gyalog jött?*”

„*Nem, biciklivel*”, sóhajtom.

Megrándul az arca.

„*Azzal ott? Láthatom?*”

Kilép a kerítés elé, fölélénkül. Hosszan nézegeti a mountain bike-omat, tapogatja az ülését, sőt föl is ül rá, teker néhány métert.

„Egyszerű, használt Kross Hexagon Veszprémből”, motyogom.

Fölnéz. Egy kicsit hallgatunk.

„Mit akar, fiam? Milyen jómadarat keresgél itt, mondja?”

Nagy levegőt veszek.

„Segítséget szeretnék kérni a világban elszaporodott rontás ellen.”

„Jól van, akkor jó ajtón kopogtatott.”

„Velem tudna jönni, atyám? Csak egy napra. Egyetlenegyre. Kérem.”

„Hogy képzeli? Miért pont én?”

„Maga van közöttünk a legtöbb tapasztalattal fölvértelve, atyám. Ha szépen kérem, tartana egy tisztító erejű misét nekem és a társaimnak, lent a völgyben? Egy perzselő dühű prédikációra vágyunk.”

„Misét, kérem, azt nem tartok senkinek, csakis magamnak. Pláne perzselő dühű misét, vagy hogy is mondta maga... Tudja, én már nem vagyok dühös senkire.”

„Másoknak misézett.”

„Az régen volt. Hatvanöt éve utoljára”, mutat a hüvelykjével a túlpárt felé.

„Tudom. Amikor premontrei pap volt Fonyódon.”

„Pár évig föl jártak ide a régi híveim. A háború idején pártoltam a szegényeket, üldözötteket bújtattam... Cserébe egy darabig ők segítettek engem. Aztán ők is elmaradtak. Most úgy élek, hogy naponta egyszer távcsövön nézegetem a túlsó parton a régi egyházkerületemet. Tudja, azelőtt egymás után hagyták bedőlni a régi vincellérkunyhókat. Mostanában megint sok a nép a hegyen. De csakis nyáron. És csakis vigadni akarnak.”

A kamera az arcomra közelít. Kétségnek kell tükröződnie rajta: bár tisztelem az atyát, mégsem látom a karizmatikus fényt, a glóriát az alakja körül, nem érzékelem a rendkívüliségét. „Tudod, hogy ez szépítő hazugság, Fonyód valójában nem látszik a kápolnától. Csakis a csúcsról. Ámulod az eleven legendát. Kicsit le is nézed, mert külön, mert talán bolond is. Mégis alaposan rá vagy szorulva”, mondta Borombovics.

„Elmozdították magát, Lajos atya?”, faggatom tovább a remetét.

„Magának így mesélték? Ostobaság. Nem vártam meg, amíg kiraknak, magamtól mondtam le. Nincsen hiányérzetem. Aki az eke szarvára teszi a kezét, és hátratekint, nem alkalmas az Isten

országára. Tudja maga, mikor ballagtam le utoljára a faluba? Vagy másfél éve. Én csak szavazni járok le a hegyről.”

„Nem zavarja, atyám, hogy olykor nem demokratikusak a választások?”

„Ó, volt pár ilyen év az életemben. Élek a jogommal, és kész. Beérem ennyivel.”

„Ürügy egy kis mozgásra, igaz?”

„Mondja, milyen manapság a politika?”

„Röviden? – fürkészi a mi Botondunk az atya élet dúlta arcát. – Komolyan kérdezi?”

„Ühüm.”

„Okádék.”

Értem én, hogy részben állami pénzből forgatva ennél többet és konkrétabbat nem mernek a számba adni. Bár ezt is jólesik mondani.

„Nem értem, miért panaszkodnak annyit ebben az országban – tiltakozik. – Mi ez a depressziós nyavalygás folyton? Voltak a mostaniaknál sokkal szűkebb levegőjű évek. Én itt emberbőrbe bújt fenevadakat láttam gyilkolászni – folytatja szelíden. – Elegem lett belőlük. Fogtam magam, és építettem egy oázist abban a letiport országban, amelyikben akkor éltünk.”

„Attól én még rühellhetem a mostaniakat. Hány éves, atyám?”, veszem át ügyesen a kérdézt.

„Százhuszonhat.”

„Uramisten. A világ, amelyikbe beleszületett, és az, amelyikben él, úgy különbözik egymástól, mint az arany és az ólom. – Hanyadszor használják ezt a panelt a forgatókönyvíróink? És folytatom: – Atyám, maga már tizenévesen is több, országhatárokat átrendező társadalmi földrengés tanúja volt. És ez így ment évtizedeken át... Mondja, manapság reggeltől estig mit csinál?”

„Hatvanöt éve ugyanazt, uram. Köveket gyűjtök, ritka kristályokat. Kertészkedem, nyáron leszedem a gyümölcsöt. Van borom.”

„Na de hogy telik a napja, mondjuk, februárban?”

„A rovargyűjteményemet szortírozom. Barkácsolgatok.”

„Azzal is megy az idő, ugye?”

„Megy.”

„Igaz, atyám, hogy a maga küszöbét akárki nem lépheti át?”

Nem bólint, nem is ellenkezik. Nézem a mobilom kijelzőjét, tíz perce faggat.

„Ez meg mi? – mutat a telefonomra. – Megnézhetem?”

Hosszan magyaráznom kell, hogyan működik, milyen elv alapján továbbítja a hangot meg az üzeneteket.

„Meséljen, mijük van még?”

Most magyarázom el neki a metrót, a tévét meg a számítógépet? Igen. A holdra szállást, ugye, már nem kell? Dehogynem. Faggat, és issza a szavaimat.

És még mindig nem eresztett be magához. Na végre. Majdnem negyedóramba telt. Előszoba, de inkább afféle szélvédő előtér. Szakadt esernyő a falnak támasztva, rondabarna orkánkabát. Balról egyszerű konyha nyílik. Alighanem az ebédlőjébe lépünk, amely egyben a nappalija is. Bent félhomály honol, csak némi fény szüremlik be a rozoga zsalun át. A világosító nagyon ért a belső terekhez, és kisujjában van a sejtetés minden trükkje.

„Mit néz? – kérdi az atya. – Ide nincs bevezetve a villany. Miért is lenne?”

A falon egy jókora kürt függ láncon, szaruból, sűrű vésetekkel az oldalán.

„Lehel kürtje?”

„Majdnem. Jó minőségű másolat.”

„Megfújja néha?”

„Ritkán.”

A nappali kockás abroszán félbehagyott uzsonna, befeketedett kolbászvég, ránézésre is betonkeménynek tűnő szelet sajt, kicsit zöld cipó. „De jó, hogy nem kínált meg, gondolod”, mondta délután Borombovics.

„Aztán ellátják magát? – kérdezem. – Örülök, hogy van mit ennie.”

„Néhány falusi jóasszony jár ide. Az egyik szomszédom tejet és kenyeret hord föl. Hetente kétszer.”

Dohszag terjeng szerteszét. Nem túl barátságos hajlék, bár az lehetett valaha. Minden felületen vastag por és penész ül, alig tudom leplezni émelygésemet. Akár egy kripta, de annak is elhanyagolt.

Lajos kissé gépiesen végigmutogatja a kőzetgyűjteményét, amely különböző dobozokban áll a polcon. Római és Árpád-házi aprópénzek a földből. Kegytárgyakat is látok.

„Mi ez?”

„Feszület, szőlőkacsból. A lejtőn találtam.”

És valóban, mintha a Megfeszített elgyötört testét utánozná a természeti forma. A remete meggyújt egy horpadt, méregzöldre mázolt petróleumlámpát. Percek telnek némán. Az atya elővesz az egyik kartondobozból egy lepény alakú riolitdarabkát. Komoly képpel hirtelen kettétöri.

„És lőn, mikor leült velök, a kenyeret vévén, megáldá, és megszegvén, nekik adá – nyújtja át az egyik darabkát. Zavaromban zsebre vágom. – Nem kér egy kávét?”